

De opname van Gerard Elsen als *comensaal* in de Kluis van Reinrode, 1779

Van de kluis van Reinrode bij Halen is geweten dat de broeders die daar in de achttiende eeuw een gemeenschap van kluzenaars vormden, geestesgestoorden opvingen die niet langer in eigen familiekring verzorgd konden worden. Daarnaast namen de kluzenaars ook andere mensen die zorgbehoevend waren of die liever bij een gemeenschap van kluzenaars woonden dan alleen te moeten wonen, in hun gemeenschap op. Die laatste categorie van mensen werden *comensalen* genoemd. Er is weinig geweten over de voorwaarden voor dat soort opnames in de kluis, en over de condities waaronder die mensen in de kluis konden wonen. In het Rijksarchief te Hasselt wordt het minutenregister van notaris Georgius Bastijns van Halen voor 1779 bewaard¹, waarin zich een akte bevindt over de opname van Gerard Elsen van Beringen als *comensaal* in kluis van Reinrode.

De akte leert ons dat op 7 september 1779 Joannes Claes, praeses van de kluis of *eremitagie* van Reinrode, en Gerard Elsen uit Beringen zich bij de notaris in Halen aanboden, om door hem in een notariële akte te maten vastleggen wat zij overeen gekomen waren. Walterus Gysens, de priester die als rector de kluisbediende, en Bartholomeus Claes traden op als getuigen. Blijkbaar waren ook de broeders of kluzenaars Paulus Gilen, P. Hinnendaels en B. Goessens aanwezig bij het verlijden van de akte want ook zij handtekenden de minuut.

Joannes Claes verklaarde tegenover de notaris dat hij met instemming van de overige broeders van Reinrode en van de aartsdiaken van Brabant, Gerardus Elsen van Beringen voor de rest van zijn leven in de kost genomen had in de kluis van Reinrode.

Elsen moest daarvoor eenmalig en onwederroepelijk een bedrag van 900 gulden *wisselgelt* betalen, wat hij eerder diezelfde dag gedaan had. Met wisselgeld wordt bedoeld dat het bedrag niet in hoogwaardige gouden of zware zilverstukken betaald werd, maar in kleinere zilverstukken en misschien zelfs voor een deel in kopersgeld. Dat geld zal van dan af aan de kluis toebehoren, en Elsen kan geen aanspraak maken op zelfs maar een gedeeltelijke terugbetaling ervan, ook niet indien hij *van intentie quaeme te veranderen* en de kluis weer zou verlaten. Voor dat bedrag mocht hij in de gebouwen van de kluis wonen en mocht hij aan tafel aanschuiven en meeëten, maar aanschaf en onderhoud van klederen en lijnwaad, beddegerief en eventuele dokterskosten moest Elsen zelf betalen,

uyt syne eygen borse oft revenuen.

Elsen was blijkbaar imker. Hij had immers bijen *ingebracht*, waar hij voor zou blijven zorgen en waarvan de jaarlijkse opbrengst voortaan voor de helft aan de kluis zou toekomen en voor de helft aan Elsen. Anderzijds zouden ook de onkosten voor de bijen, zoals die voor *het vervoeren der byen naer den Kempen*, voor de helft gedragen moeten worden door de kas van de kluis en voor de helft door Elsen. Na het overlijden van Elsen zullen zijn bijen en hun *corven, honingh, vaeten ende allentgene daervan dependeert*, aan de kluis toekomen en niet aan Elsens erfgenamen. Over de bestemming van de rest van zijn erfenis mocht hij vrij beschikken.

Naast de zorg voor de bijen kreeg hij ook de opdracht mee om voortaan de missen te dienen die de rector in de kluisbediende deed en het kosterschap van de kluisbediende waar te nemen. Hij zou voortaan het bier voor de kluzenaars en de *comensalen* moeten tappen en alle werkjes opknappen die de overste van de kluis hem zou opdragen en die *niet slafelyck en syn*.

Als *comensaal* van de kluis van Reinrode zou Elsen aan vrijheid inboeten. Hij mocht nog wel buiten de kluis komen, maar pas nadat hij dat eerst aan de overste zou gemeld hebben. Voorts moest hij zich *in alles reguleren naer de regels en discipline van deselve eremitagie*.

Tekstuitgave: Rijksarchief Hasselt, *Verzameling minuten en repertoria van notarissen*, nr. 372: minuten van notaris Georgius Bastijns te Halen.

Op heden desen sevensten september seventhien hondert negenenseventigh, voor mij ondergeschreven notaris van den Raede van Brabant tot Halen residerende, in de presentie van de onder te noemen getuyghen compareerde sieur Joannes Claes, preses der eremitagie van Reynrode, den genen met consensus van voordere fratres aldaer heeft verclaert soo hij is doende mits desen, in den coste ofte taeffele der voorschreven eremitagie aengenomen te hebben den persoon van Gerardus Elsen, gebortigh van Beringen Lande van Luyck, voor syn leven gedurende den geseyden Gerardus Elsen present ende accepterende, op de voegh ende conditien te weten dat den acceptant oft geseyden Elsen voor de geseyde taeffele oft montkosten aen de voorschreven eremitagie sal moeten betalen eene somme van negenhondert guldens wisselgelt eens,

¹ RH. *Verzameling minuten en repertoria van notarissen*, nr. 372.

welcke geseyde somme den iersten comparant uyt handen van den voorschreven Gerardus Elsen op heden date deser deughdelyck bekent ontfanghen te hebben, dienende dese halvens voor absolute quittance, welcke somme den acceptant noeyt en sal connen int geheel oft ten deele wedervraeghen oft repeteren, oock alwaert dat denselven van intentie quaeme te veranderen ende de geseyde eremitagie quaeme te verlaeten. Bovendien sal den voorschreven acceptant ofte Elsen moeten regeren de beijen by hem ingebracht, welckers jaerlyxsche profyten half sullen wesen ten profyten vande voorschreven eremitagie ende d'ander hellight ten behoeve van den acceptant, alle onkosten als sijn het vervoeren der byen naer den Kempen, ende alle andere tot onderhoud derselve byen, sullen insgelycx tusschen parthyen ider voor de hellight oft gemeynen coste moeten gedraghen worden. De overighe byen, corven, honingh, vaeten ende allentgene daervan dependeert, sullen naer doode van den acceptant syn ende blyven int geheel ten voordeele ende profyten van ditto eremitagie, sonder dat desselffs erffgenaemen deshalvens iet sullen connen pretenderen. Den acceptant sal sijn uyt syne eygen borse oft revenuen moeten onderhouden van kleederen ende lynvaert, ende allentgene synen lyve sal aengaen met het beddegerieff, in gevalle van sieckte ofte onpasselyckhyt sullen doctor ende medecijnen wesen ten laste van den acceptant oft den geseyden Gerardus Elsen.

Bovendien sal den voorschreven Elsen ofte acceptant des aensocht synde moeten dienen den heere rector der geseyde eremitagie, te bedienen de costerije ende capelle derselve eremitagie, ende bier te tappen voor de fraters ende comensaelen, ende voorts doen ende voldoen aen alle redelycke versoecken die niet slafelyck en syn, die hem weghens de oversten van selve eremitagie sullen worden opgeleyt.

Den acceptant sal noeyt moghen uytgaen sonder advertentie te doen aen den oversten van ditto eremitagie, ende sijn in alles moeten reguleren naer de regels en discipline van derselve eremitagie.

Allentgene naer doot van den acceptant buyten de bovengenoemde byen sal bevonden worden hem toe te behooren, sal wesen ten profyten van desselffs erffgenaemen, oft staen ter libere dispositie van den acceptant, allent welck voorschreven is beloven parthyen hinc inde onverbrekelyck te sullen houden voor goet, vast ende van weirde, ten dien onwederroepelyck constituerende alle thoonders deser oft copye authentick, om te gaen ende te compareren 't sij voor de Raede van Brabant, schepenen der stad Halen als alomme ende aldaer dese ten last van gebreckelycke te doen en laeten verclaren executoriaal in forma sonder voorgaende daghement.

Depost verclaert den frater eersten comparant dese aenneminge te wesen gebeurt met permissie ende aggregatie van den hoogweerdighe heere baron van der Heyden de Blisia, archidiaeken van Brabant.

Aldus gedaen ten voorschreve eremitagie ten daghe, maende ende jaere voorschreven, ter presentie van den eerwerdigen heere Walterus Gysens rector inde voorschreven eremitagie en Bartholomeus Claes als getuyghen hierover geroepen.

[getekend:]

frater Joannes Claes preses

frater Paulus Gilen

Fr. P. Hinnendaels

Fr. B. Goessens

W. Gijsens rector

Gerardus Elsen

het merck x van Bartholomeus Claes niet connende schryven

My present, G. Bastijns notarius publicus

Rombout Nijssen

De overblijvende gebouwen van de voormalige kluis van Reinrode in Halen maken nu deel uit van een fruitbedrijf.

